

ZARAND

Dr. Mihai Zamfir

Motto : Cu cât mai adânc va fi ascuns adevărul, cu atât mai violent va erupe el, spre marea dezonoare a mincinoșilor, mai ales când aceștia pun minciuna la temelia furtului.

Poate că nicăieri în țara noastră nu găsim atâtea falsuri ca în Ardeal. Este vorba despre o clasă milenară de falsuri în acte publice precum și în documentele prin care se tot încercă acreditarea minciunii că românii ar fi venit în Ardeal de niciunde și s-ar fi așezat aici ca tolerații ungarilor. Cazuri ca Săsar, Sarasău, Cârța / Cârțișoara, Sibiu, Arad, Oradea etc. mi se par deja notorii.

În afară de această situație mai există și o alta care ne este imputabilă nouă românilor. Mai exact vorbind este vorba despre acei români incapabili să opună mincinoșilor unguri altceva decât așa zisa origine latină a poporului român. Aceștia, pentru care dacii nu sunt altceva decât un popor exterminat de către romani, dar numai pe jumătate, adică jumătatea masculină, pentru că jumătatea feminină să transmită urmașilor limba paternă latină. Aceștia, așadar au refuzat categoric să cunoască istoria dacică, preromană, și deci nici nu și-au pus problema de a o opune minciunilor ungare și astfel ajungem în situații în care toponime curat dacice sunt abandonate cu indiferență minciunilor ungare sau pur și simplu uitării.

Un asemenea caz urmează să fie tratat mai departe. Este cazul termenului românesc Zarand pe care îl consider a fi deadreptul dacic. Să încercăm să vedem care sunt argumentele în temeiul cărora afirmăm că vorbim despre un termen românesc. Așa cum bine se știe apartenența unui termen la o anumită limbă are ca măsură numărul termenilor derivați din el.

Dacă vom întreprinde un demers oricât de sumar de inventariere vom obține următorul rezultat (șir de termeni) : Munții Zarandului, Depresiunea Zarandului,

Țara Zarandului, comitatul Zarandului, Zarand (comună), cetatea Zarandului, Zerindu mic, Sărand, râul Sărand, Sărădiș etc.

Așa cum se poate observa cu ușurință vorbim despre un grup de 10 termeni a căror examinare o vom face în cele ce urmează, ceea ce ne îndreptățește să conchidem că este vorba despre un grup de termeni care în prezent aparțin limbii române. Asupra originii și etimologiei termenilor vom reveni. Pentru moment să observăm că este vorba de termeni din clasa toponimelor, fapt ce pledează pentru vechimea lor, doi dintre aceștia desemnând în același timp și instituții (i.e. țara și comitatul).

Dacă ne referim la termenul Țara Zarandului trebuie să spunem că el definește o structură administrativă foarte caracteristică românilor chiar din cele mai vechi timpuri ale existenței lor. Vezi Țara Oașului, Țara Maramureșului, Țara Oltului etc. Cu alte cuvinte un loc în care românii se află de când se știu ei. În ceea ce privește expresia comitatul Zarandului acesta este un termen administrativ folosit de unguri care include toponimicul românesc, inevitabilul Zarand. Termenul apare în cronică lui Anonimus și se referă la o structură compact românească aparținând la anul 900 p. H. regatului ortodox al dacului Iuliu I, cu capitală la Alba Iulia . Să reținem faptul profund semnificativ că chiar la apusul stăpânirii ungare ținutul avea conform recensămintelor ungare o populație de 96-98 la sute români. Cu asemenea continuitate de locuire cum putea fi termenul Zarand altfel decât românesc ? În ceea ce privește comuna Zărand pe al teritoriu se află cetatea Zarand la un moment dat capitala comitatului, avem a face observația că această structură fortificată era una românească .

Munții și depresiunea Zrandului sunt de fapt oronime și hidronime de o vechime foarte mare de la care au derivat țara și comitatul Zarandului. În privința derivaților Zerind, Sarand și Sără(n)diș vom reveni. Reținem pentru moment că foarte important două fapte. Primul se referă la faptul că localitatea Sărand se află pe râul Sărand. Ori este bine știut faptul că hidronimele constituie termenii cei mai vechi ai unor limbi ceea ce ne îndreptățește să exindem această trăsătură, asupra întregii familii de termeni. Al doile fapt se referă la faptul că Sărand este o localitate în Ungaria la S – E de orașul Deberetîn o zonă până nu de mult intens

locuită de români de care statul ungar s – a descotorosit prin bine cunoscutele sale metode de epurare etnică, deznaționalizare, deportare etc.

Acestea fiind zise este momentul să căutăm originea acestor termeni ai limbii române. Pentru aceasta vom pleca de la faptul incontestabil și recunoscut chiar de documentele ungare, că la venire unguilor (aproximativ 900 p. H.) aceștia găsesc termenul aici ca fiind românesc, deci neungar. În acest punct singura întrebare logică pentru analiza noastră este : termenul este latin sau este dacic ?

Pentru ca termenul să fie latin ar trebui să-i putem găsi o rădăcină în această limbă, ceea ce personal nu am reușit. Desigur mi s-ar putea reproșa, poate destul de îndreptățit, faptul că nu aș avea suficientă tragere de inimă pentru un asemenea demers. Dar să nu uităm că școala ardeleană mult mai motivată pentru o asemenea întreprindere nu a reușit (dacă o fi încercat). Oricum, eu nu am cunoștință de așa ceva și conchid că nu putem vorbi despre o eventuală origine latină a acestor termeni. Cum, terțio non datur, originea dacică ar urma să facă obiectul cercetării noastre.

În acest sens avansăm ipoteza că toți acești termeni și-ar avea originea în cuvântul dacic sara / șara pe care l-a stabilit savantul austriac W. Tomashec, acesta având șansa de a fi găsit în textele romane, numele dacic al Băilor Herculane, Germisara (apele calde). Nu doresc să reiau acum această problemă pe care hidronomica românească o ilustrează cu asupra de măsură.

Doresc însă, acum, să explic derivarea sara / zara singura după opinia mea în măsură să prezinte interes față de subiectul în discuție. Nu numai că alternanța s / z este bine cunoscută în toate limbile europene, dar ea este o realitatea constantă a întregului parcurs al evoluției limbii române, acest proces regăsindu-se și în dialectul armân adică existând și în etapa anterioară fragmentării dialectale a limbii române. Nu este pentru nimeni un secret faptul că strămoșii noștri erau un popor de păstori. Din acest motiv termenii legați de viața pastorală erau foarte caracteristici pentru ei fiindu – ne transmiși deci și nouă. Ori în acest sens nu este pentru nimeni o surpriză că până în prezent ciobanii noștri scurg lichidul, adică apa din caș sub numele de zer și separă apă de la prepararea untului sub numele de zara.

Ori dacă încercăm să privim cu puțină atenție termenii prezentați în grupa Zarand / Zerind nu putem să nu observăm derivarea tipic românească a termenul dacic sara / zara și zara /zer. Asupra terminație Zarandului, fără să putem prezenta o explicație completă facem observația că ne aflăm în fața unei situații de oarecare generalitate așa cum reiese din seria Zarand, Carand, Șimand.etc. Dacă vom considera perechia Zarand / Zerind, de asemeni nu ne putem refuza concluzia că cele două terminații and / ind au o structură destul de similară,sugerând o formă gerunzivă ; o chestiune asupra căreia interpretarea calificată a unor lingviști ar fi de dorit. În fine, poate că un ultim argument, cel al geografiei fizice ar aduce puțină lumină. Astfel Munții Zarandului sunt munți păduroși, un mediu caracterizat de umiditate și atrăgător de ploi. Depresiunea Zarandului este un culoar plin de numeroase cursuri de apa. Zarandul este în lunca (umedă) a unui afluent al Crișului Alb iar cetatea Zarandului este situată pe apa (sara / zara) Cigherului. Zerind este situat pe canalul Crișului iar Zerindul Mic chiar pe Barcău, însă ambele localități sunt mai bine cunoscute, cel puțin specialiștilor, pentru săpăturile arheologice care au demonstrat fără posibilitate de tăgadă, locuire dacică a lor. Ca să nu mai vorbim de apa(sara / zara) Sarandului pe care este situat Sărândul. Ceva mai mult Sărândișul de fapt Sărândișul, aflat în județul Cluj este destul de apropiat, ca mecanism de formare, cu Ezeriș-ul derivat de la Ezer, un termen dacic în mod greșit considerat slav. Chiar și Sărând –ul așa zis ungar este amplasat în interiluviul a două râuri paralele (i.e. în zona comună inundabilă). Zarandul ca ținut urmează valea Crișului Alb. Ca și în alte situații și în cazul de față desființarea județului Zarand (1876) a constituit o hotărâre tristă prin care o adevărată citadelă a românismului a fost distrusă definitiv. În ce ne privește, prin elaborarea acestei lucrări, continuăm o mai veche linie de cercetare cu profil restitativ prin care urmărim să scoatem la lumină urmele strămoșilor noștri daci pe teritoriul Transilvaniei unde istografia și propaganda ungară și-a desfășurat minciuna plină de ură la adresa poporului român. Aceasta este răspusul unui olah de neam dacic. Doresc a face precizarea că sunt gata oricând să consider cu toată seriozitatea orice alt punct de vedere cu rezeva onestității și corectitudinii profesionale. În același timp adresez sincere mulțumiri celor care citindu-mi lucrare vor semnala eventuale erori sau vor formula anumite sugestii. Nu doresc să închei această lucrare fără să fac

precizarea că în lumina celor expuse mai sus Zarandul ar trebui înțeles ca ținutul / țara apelor, ceea ce ar însemna un teritoriu binecuvântat pentru viața omului pentru care apa și umiditatea în general, are un covârșitor rol benefic. Este într-un fel normal să fie așa dacă vom ține cont de faptul că așezările umane s-au dezvoltat preferențial pe văile apelor. De fapt la daci și mai apoi la români primele structuri administrative s-au constituit pe văile râurilor ca țări sau cnezate.

În plus, cum hidronimele sunt termenii cei mai vechi în toate limbile, est absolut normal pentru noi românii să admitem că în cazul nostru vorbim despre vechimea epocii dacilor. Să nu uităm însă că hidronimica noastră păstrează chiar și termeni mai vechi decât epoca dacilor.

